

Huishoudbudgetten en sociale minima in lockdown

Bea Cantillon, Sarah Marchal, Nele Peeters, Tess Penne en
Bérénice Storms

In samenwerking met **CEBUD**
©THOMAS MORE

Mei 2020

B E R I C H T E N

CENTRUM VOOR SOCIAAL BELEID HERMAN DELEECK
UNIVERSITEIT ANTWERPEN - Stadscampus

<http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be>

D/2020/6104/04

Huishoudbudgetten en sociale minima in lockdown

Bea Cantillon*, Sarah Marchal*, Nele Peeters°, Tess Penne*°, Bérénice Storms*°

*Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen

°Centrum voor budgetadvies en -onderzoek, Thomas More

Nota in het kader van het COVIVAT-consortium¹

In samenwerking met CEBUD
@THOMAS MORE

Het is bekend dat vele sociale minima onder de Europese armoedegrens en onder de voor België berekende referentiebudgetten liggen. Referentiebudgetten tonen het budget dat nodig is voor een gevalideerde korf van minimaal noodzakelijke goederen en diensten. In deze nota vergelijken we de inkomens van minimumloners, tijdelijk werklozen, werklozen en leefloners met deze minimaal noodzakelijke uitgaven. We maken een onderscheid tussen absoluut 'niet uit te stellen uitgaven', 'tijdelijk uit te stellen uitgaven' en 'lockdowngevoelige uitgaven', dat wil zeggen uitgaven die tijdens de periode van lockdown niet mogelijk waren.

In hoeverre waren de sociale minima toereikend tijdens de lockdownperiode? In welke mate waren de maatregelen van de overheden voldoende om gezinnen te beschermen tegen armoede? En welke zijn de perspectieven van deze gezinnen in de overgangperiode die we nu betreden?

De minimumlonen en de minimumuitkeringen in geval van tijdelijke werkloosheid zijn net voldoende voor de uitgaven die mogelijk waren tijdens de lockdownperiode. Alleenstaande ouders in de tijdelijke werkloosheid hebben echter geen marge om deze uitgaven later in te halen. De laagste werkloosheidsuitkeringen en de leeflonen voor eenoudergezinnen zijn enkel voldoende om de 'niet uit te stellen uitgaven' te dekken. Voor alleenstaanden is het leefloon zelfs ontoereikend voor de niet uit te stellen uitgaven zoals voeding, wonen of verzorgingsproducten.

Cijfers op basis van de huishoudbudgetenquête tonen dat 77% van het consumptiebudget van de 25% armste gezinnen opgaat aan 'niet uit te stellen uitgaven', waardoor ze nauwelijks marge hebben om een terugval van hun inkomen op te vangen, voor zover ze niet over vermogens beschikken. In deze gevallen zullen zij ook de 'lockdowngevoelige uitgaven' niet kunnen inhalen. Daartegenover staat dat het consumptiebudget van de 25% rijkste gezinnen voor 26% bestaat uit uitgaven die in de periode van lockdown niet mogelijk waren.

Voor de gezinnen die tot het onderste kwart van de inkomensverdeling behoren, en in het bijzonder voor de gezinnen die moeten leven van een sociaal minimum, is de kans op ontsparen, uitstel van betalingen of ontbering groot. Bij aanhoudende uitkeringsafhankelijkheid dreigen ook werkloze gezinnen vrij snel in problemen te komen. Omdat we ervan moeten uitgaan dat de heropleving van de arbeidsmarkt tijd zal vergen, in het bijzonder voor mensen met een korte opleiding, is het tijd voor

¹ COVIVAT – Corona Onderzoeksconsortium voor Inkomensverdeling en Sociale Effecten <http://www.covivat.be>

maatregelen om de zwaksten in onze samenleving te ondersteunen.

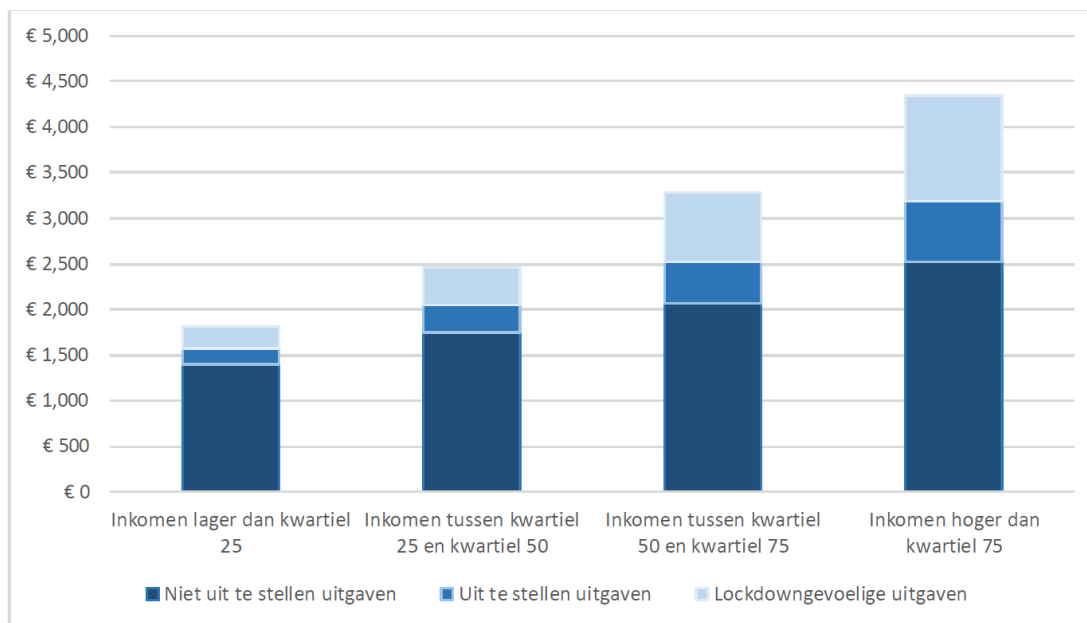
Het aandeel van 'niet uit stellen' en 'lockdowngevoelige' uitgaven in de gezinsbudgetten van de Belgen

Figuur 1 toont de gezinsuitgaven naar inkomen. We gebruiken daarvoor de gegevens van de huishoudbudgetenquêtes (Stabel, 2018). De Belgische gezinnen zijn onderverdeeld in vier inkomenskwartielen (in Q1 zit het kwart van de gezinnen met het laagste inkomen en in Q4 zitten de 25% rijkste gezinnen). Wat de gezinsbudgetten betreft, maken we een onderscheid tussen 1) 'niet uit te stellen uitgaven', 2) 'tijdelijk uit te stellen uitgaven' en 3) 'lockdowngevoelige uitgaven'. De eerste categorie omvat alle uitgaven die noodzakelijk en niet flexibel aanpasbaar zijn op korte termijn, waaronder huur of de afbetaling van een hypothecaire lening, water- en energiekosten, voeding of producten voor de persoonlijke hygiëne. De tweede categorie bevat uitgaven die in geval van inkomensverlies enkele weken of maanden kunnen worden uitgesteld, waaronder de aankoop van nieuwe kleding, meubelen of huishoudtoestellen. 'Lockdowngevoelige uitgaven' ten slotte zijn uitgaven die niet mogelijk zijn omdat de diensten of producten tijdelijk niet worden aangeboden tijdens de lockdown, waaronder een café of restaurantbezoek, reizen, onderhoudsdiensten voor de woning (loodgieterij, elektriciteitswerken, schilderwerken,...) of een kappersbezoek. De figuur illustreert het relatieve belang van deze drie uitgavencategorieën voor lage- en hoge-inkomensgezinnen.

Het budget van de 25% rijkste gezinnen is 2,4 keer hoger dan het budget van gezinnen in het laagste inkomenskwartiel. Het aandeel 'tijdelijk uit te stellen uitgaven' is bijna vier keer hoger dan in de laagste inkomensgroep. De 'lockdowngevoelige uitgaven' zijn bijna vijf keer hoger. Het aandeel 'niet uit te stellen uitgaven' in het totale consumptiebudget daalt naargelang het inkomen toeneemt. Omgekeerd stijgt het aandeel van 'tijdelijk uit te stellen' en 'lockdowngevoelige uitgaven' met stijgend inkomen. De 25% armste gezinnen in België hebben nauwelijks marge om een (tijdelijke) inkomensterugval op te vangen. De kans op ontsparen, uitstellen van betalingen of ontbering is dan ook groot. Omgekeerd hebben de 25% rijkste gezinnen tijdens de lockdownperiode tot 26% van hun normale consumptie - uitgaven kunnen besparen, als ze tenminste niet zelf getroffen werden door een inkomensdaling.

Een gelijkaardige analyse kan worden gemaakt wanneer we het huishoudbudget van eigenaars en huurders onder de loep nemen: het aandeel 'niet uit te stellen uitgaven' bedraagt 71% voor huurders en 64% voor eigenaars.

Figuur 1. Gemiddelde uitgaven volgens drie consumptiecategorieën, voor vier inkomensgroepen, maandbedragen in euro.

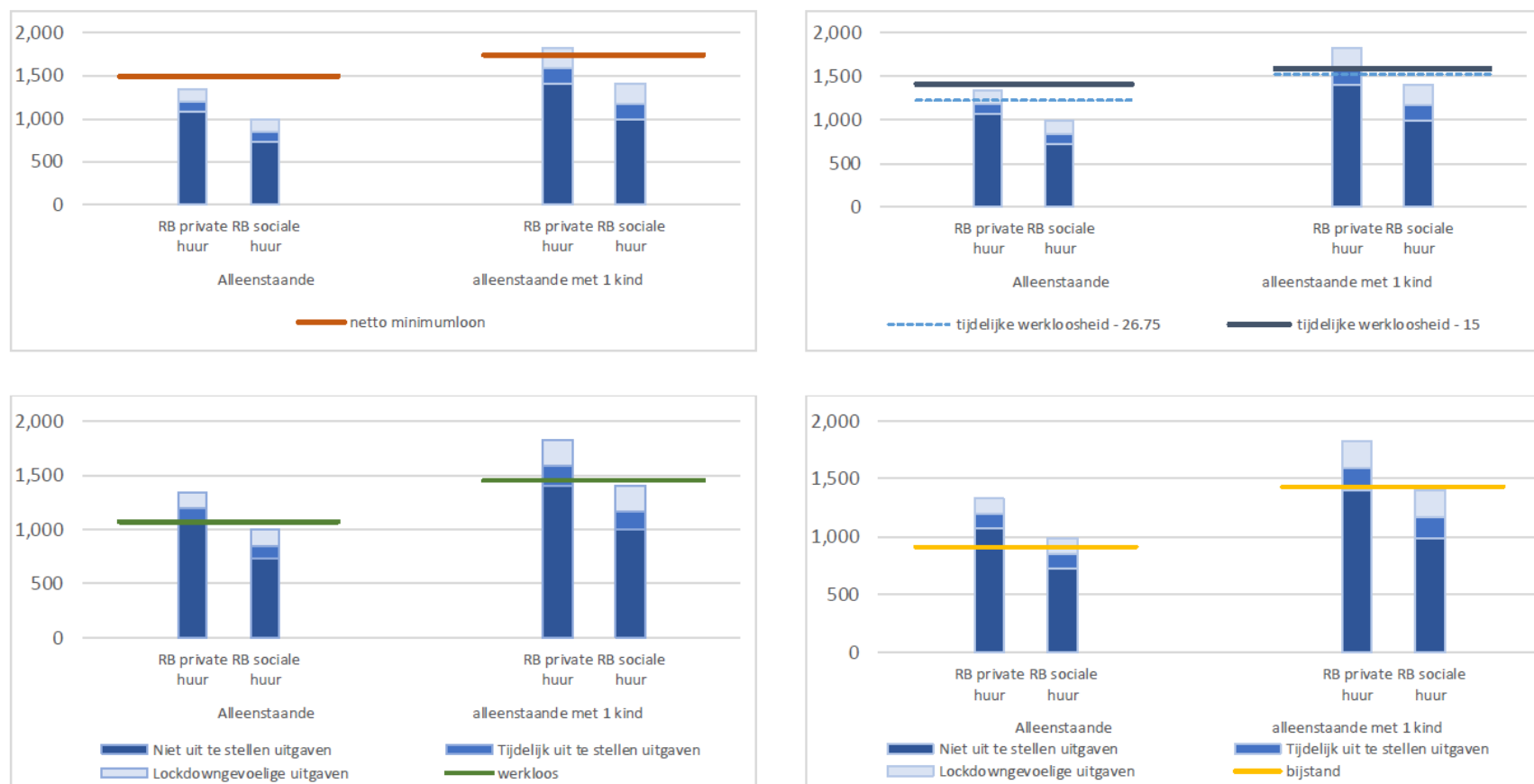

Bron: eigen bewerking op basis van HBO (Statbel, 2018), naar analogie met Crawford, Davenport, Joyce & Levell (2020)

Noodzakelijke gezinsbestedingen en het niveau van de sociale minima

Hoe verhouden de sociale uitkeringen voor tijdelijk werklozen, werklozen en leefloongerechtigden zich tot de minimaal noodzakelijke gezinsbestedingen? In Figuur 2 vergelijken we de hoogte van de referentiebudgetten met de minimuminkomens van twee typegezinnen, met name een alleenstaande en een alleenstaande met een kind in het lager onderwijs. Referentiebudgetten zijn geprijsde korven van goederen en diensten die illustreren hoeveel inkomen gezinnen minimaal nodig hebben om menswaardig te kunnen leven in onze samenleving (zie bijlage 1 voor nadere toelichting). Voor deze oefening werden de geprijsde korven gegroepeerd volgens de drie hierboven genoemde categorieën van ‘niet uit te stellen’, ‘tijdelijk uit te stellen’ en ‘lockdowngevoelige uitgaven’. Het gaat telkens om uitgaven voor goederen en diensten die minimaal noodzakelijk zijn om adequaat aan de samenleving te kunnen deelnemen. We maken de vergelijking voor twee woonsituaties: huur op de private markt en huur op de sociale markt. We veronderstellen dat alle gezinsleden in goede gezondheid zijn, ze erin slagen om hun budget spaarzaam te beheren en geen auto nodig hebben om noodzakelijke verplaatsingen te doen. We vergelijken de referentiebudgetten voor deze gezinnen met het inkomen dat zij zouden hebben in geval van voltijds werk aan het minimumloon, tijdelijke werkloosheid na tewerkstelling aan het minimumloon, werkloosheid na tewerkstelling aan het minimumloon en bijstandsafhankelijkheid (leefloon).

Figuur 2. Referentiebudget en sociale minima voor een alleenstaande en een alleenstaande met een kind in het lager onderwijs, maandbedragen, 2019

Noot: Deze figuur vergelijkt de verschillende soorten uitgaven binnen de referentiebudgetten met het minimaal gegarandeerde netto beschikbare inkomen van een typegezin in verschillende situaties: werkend aan een minimumloon, in (tijdelijke) werkloosheid en met een leefloon. De referentiebudgetten en de berekeningen van de netto inkomens zijn gebaseerd op de situatie in 2019. Enkel de berekening van de tijdelijke werkloosheid is gebaseerd op de huidige regelgeving m.b.t tijdelijke werkloosheid in het geval van COVID19 en de Vlaamse energiepremie, beiden teruggeschaald in lijn met de inflatie naar juni 2019. Dit zorgt voor kleine verschillen in nominale waarden ten opzichte van de huidige situatie. Netto beschikbare inkomens houden, indien van toepassing, rekening met bedrijfsvoorheffing, sociale zekerheidsbijdragen, groeipakket en aanvullingen uit de bijstand. Voor de tijdelijke werkloosheid tonen we zowel de situatie met een bedrijfsvoorheffing van 26.75% en de recente verlaging tot 15%. Minimumloon houdt rekening met vakantiegeld. De energiepremie wordt slechts meegenomen voor een derde van de waarde, rekening houdende met het feit dat deze niet herhaald wordt. We veronderstellen dus de facto dat de periode van tijdelijke werkloosheid 3 maanden zal aanhouden.
Bron: eigen berekening op basis van HHoT – EUROMOD, aangevuld volgens RVA (2020), De Standaard (2020), Vlaanderen (2020)

Uit Figuur 2 kan worden afgelezen dat, onder de bovenvermelde veronderstellingen, een voltijds minimumloon voor een alleenstaande die zijn/haar woning huurt op de private huisvestingsmarkt, toereikend is om alle minimaal noodzakelijke uitgaven binnen het referentiebudget te dekken. In geval van tijdelijke werkloosheid vanuit een job betaald aan het minimumloon, is het inkomen van een alleenstaande, dankzij de recente verlaging van de bedrijfsvoorheffing van 26,75% naar 15%, ook nipt voldoende.² Alleenstaanden met een minimum werkloosheidsuitkering hebben enkel voldoende inkomen om de noodzakelijke en 'niet uit te stellen uitgaven' te dekken; zij hebben geen marge om 'tijdelijk uit te stellen' en 'lockdowngevoelige uitgaven' later in te halen. Het inkomen van alleenstaanden die afhankelijk zijn van het leefloon is onvoldoende om zelfs de 'niet uit te stellen uitgaven' op te vangen. Voor hen zijn de sociale minima structureel te laag om menswaardig te kunnen leven. Voor alleenstaanden die het geluk hebben om een woning te kunnen huren op de sociale huisvestingsmarkt, is de situatie rooskleuriger, al blijven de leeflonen ook dan structureel te laag om adequaat aan de samenleving te kunnen deelnemen.

Voor alleenstaande ouders die huren op de private huisvestingsmarkt en voltijds werken aan het minimumloon (inclusief de Vlaamse tegemoetkomingen voor kinderen ten laste uit het groeipakket) is het inkomen 4% lager dan het referentiebudget (zie paneel B van figuur 2)³. Sparen voor toekomstige (on)voorziene omstandigheden is voor hen niet mogelijk. De gezinnen die vanuit deze situatie in de tijdelijke werkloosheid zijn gekomen, hadden tijdens de lockdown een inkomen dat hen net in staat stelde om de 'niet uit te stellen' en de 'tijdelijk uit te stellen uitgaven' te dragen. Zij hebben echter geen marge om 'lockdowngevoelige uitgaven' in te halen. Eenoudergezinnen met een reguliere werkloosheidsuitkering of een leefloon hebben die marge helemaal niet, en kunnen enkel de 'niet uit te stellen uitgaven' doen.

De vergelijkingen leren dat de huisvestingssituatie erg belangrijk is: voor de gezinnen die het geluk hebben te kunnen huren op de sociale huisvestingsmarkt zijn de sociale minima doorgaans voldoende voor een menswaardig leven.

Besluit

De minimumlonen en de minimumuitkeringen in geval van tijdelijke werkloosheid zijn net voldoende voor de uitgaven die mogelijk zijn tijdens de lockdownperiode. Alleenstaande ouders in de tijdelijke werkloosheid hebben echter geen marge om later noodzakelijke maar 'lockdowngevoelige uitgaven' in te halen, voor zover ze niet kunnen terugvallen op vermogens. De laagste werkloosheidsuitkeringen en de leeflonen voor eenoudergezinnen volstaan enkel om de 'niet uit te stellen uitgaven' te dekken. Voor alleenstaanden is het leefloon zelfs ontoereikend voor 'niet uit te stellen uitgaven' voor voeding, wonen en persoonlijke verzorging.

De maatregelen die de overheden hebben genomen, met name de verhoging van de uitkeringen voor tijdelijke werkloosheid en de toekenning van een eenmalige energiepremie, zijn dus niet altijd toereikend om het inkomen van getroffen lage-inkomensgezinnen op een aanvaardbaar niveau te

² Merk op dat de cijfers in figuur 2 gebaseerd zijn op de maandbedragen na bedrijfsvoorheffing. Belastingvoordelen die op jaarbasis worden verrekend zitten hier niet mee in.

³ Hierbij houden we geen rekening met mogelijke alimentatiegelden omdat de bedragen hiervan niet wettelijk zijn vastgelegd en onderling sterk variëren. In de praktijk zullen zij dus heel nipt rondkomen.

houden. Voor de reguliere werklozen en de leefloongerechtigden zijn de uitkeringen ontoereikend voor gezinnen die huren op de private huisvestingsmarkt. Het leefloon schiet zelfs tekort voor alleenstaanden die een sociale woning huren.

Omdat we ervan uit moeten gaan dat de heropleving van de arbeidsmarkt tijd zal vergen, in het bijzonder voor mensen met een korte opleiding gelden volgende overwegingen en aanbevelingen.

Ten eerste, moet de aandacht nu uitgaan naar de gezinnen die in de werkloosheid en de bijstand dreigen te komen. Het is waarschijnlijk dat heel wat mensen, na verloop van de tijdelijke werkloosheid, een beroep zullen moeten doen op de gewone werkloosheid of op het leefloon. Dat laatste is nu al het geval voor personen met atypische arbeidsmarktstatuten. Voor bepaalde gezinstypes zijn deze uitkeringen echter structureel ontoereikend. De cijfers hierboven gepresenteerd, houden, weerom, een krachtig pleidooi in om eindelijk werk te maken van de noodzakelijke verhoging van de bodem van de inkomensbescherming.

Daarom dient de vraag gesteld, waarom de regering enkel de tijdelijk werklozen heeft willen ondersteunen met een eenmalige premie, terwijl ook de gezinnen die zijn aangewezen op een werkloosheids- of bijstandsuitkering kampen met een structureel inkomenstekort. Een bonus voor alle lage-inkomensgezinnen was beter verdedigbaar geweest.

Ten tweede, moet het belang van betaalbare huisvesting (als niet-uitstelbare uitgave) worden onderstreept. Terwijl aan eigenaars de mogelijkheid wordt geboden om de terugbetaling van hypothecaire leningen met zes maanden uit te stellen, is er geen evenwaardig alternatief voorzien voor huurders op de private huisvestingsmarkt. Voor huurders op de sociale markt is een aanpassing van de huurprijs mogelijk indien hun inkomen daalde. Voor de huurders op de private markt is er enkel het tijdelijk verbod op uithuiszettingen en de versnelde inwerkingtreding van het Fonds ter Bestrijding van Uithuiszettingen. Hoewel het Fonds uithuiszettingen wil vermijden door een deel van de huurachterstal op zich te nemen en voor het andere deel een samenwerking op te zetten tussen huurder, verhuurder en het OCMW, heeft het Fonds geen preventief karakter en grijpt het niet in op het ontstaan van huurachterstal. Een huurtoelage zoals die ook gevraagd wordt door het Vlaams Huurdersplatform én de Verenigde Eigenaars zou een snellere en minder belastende werkwijze zijn die bovendien het ontstaan van huurachterstal vermijdt. In dezelfde geest zou de huurpremie die Vlaanderen toekent aan gezinnen die minstens vier jaar onafgebroken op de wachtlijst voor een sociale woning staan, veel vroeger moeten worden toegekend, wil men overlevingsschulden vermijden.

Referenties

- Cantillon, B., Goedemé, T., & Hills, J. (2019). *Decent incomes for all: improving policies in Europe*. New York (USA): Oxford University Press.
- Cambois, E., Brønnum-Hansen, H., Hayward, M., & Nusselder, W. J. (2020). Monitoring Social Differentials in Health Expectancies. In *International Handbook of Health Expectancies* (pp. 45-66). Springer, Cham.
- Crawford, Davenport, Joyce & Levell (2020) *Household spending and coronavirus*. IFS Briefing Note BN279
- De Standaard (2020). *Minder fiscale afhouding op uitkering tijdelijk werklozen*. Geraadpleegd op 6 mei 2020 op https://www.standaard.be/cnt/dmf20200506_04948171.
- Doyal, L., & Gough, I. (1991). *A theory of human need*. Houndmills: Macmillan Education Ltd.
- RVA (2020). *Tijdelijke werkloosheid – Covid 19 (coronavirus)*. Geraadpleegd op 30 april 2020 op <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t2>
- Storms B., Goedemé T., Van den Bosch K., Penne T., Schuerman N., Stockman S. (2014). *Pilot project for the development of a common methodology on reference budgets in Europe : review of current state of play on reference budget practices at national, regional, and local level*. Brussels, European Commission.
- Storms, B., Van den Bosch, K. (2009), *Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen*, Leuven: Acco.
- Storms, B. (2012). *Referentiebudgetten voor maatschappelijke participatie*. Doctoraal proefschrift.(PhD), UA, Antwerpen.
- Storms B., Goedemé T., Van den Bosch K., Penne T. Schuerman N., Stockman S. (2014). *Pilot project for the development of a common methodology on reference budgets in Europe : review of current state of play on reference budget practices at national, regional, and local level-Brussels*, European Commission(2014)
- Storms, B.(2020). Belgian reference budgets for social participation and their use for policy purposes. In: Deeming, C. (ed.) *Minimum Income Standards and Reference Budgets. International and Comparative Policy Perspectives*. Bristol: Policy Press
- Statbel (2018). *Huishoudbudgetonderzoek 2012-2018*. Geraadpleegd op 30 april 2020 op <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget/plus>
- Vlaanderen (2020). *Water- en energievergoeding bij tijdelijke werkloosheid door COVID-19*. Geraadpleegd op 15 april 2020 op <https://www.vlaanderen.be/water-en-energievergoeding-bij-tijdelijke-werkloosheid-door-covid-19>

Bijlage 1. Referentiebudgetten

Referentiebudgetten (RBs) zijn een wijdverspreide onderzoekstraditie en een gevestigde waarde in het onderzoek naar minimaal aanvaardbare levensstandaarden en armoedemaatstaven (Storms et al. 2014). In België worden ze sinds 2008 door Bérénice Storms en collega's (Storms & Van den Bosch 2009, Storms 2012) ontwikkeld om te bepalen wat gezinnen minimaal nodig hebben om volwaardig deel te nemen en bij te dragen aan de maatschappij.

De referentiebudgetten zijn gebaseerd op een wetenschappelijk theoretisch en methodologisch kader. Geïnspireerd door de *Theory of Human Need* (Doyal & Gough, 1991) worden universele en intermediaire behoeftes of *korven* geïdentificeerd: adequate huisvesting en veiligheid, voeding, kleding, gezondheidszorg, persoonlijke verzorging, sociale relaties, een veilige kindertijd, rust en ontspanning, mobiliteit en veiligheid. Om voor elk van deze behoeftes te bepalen welke goederen en diensten minimaal nodig zijn, wordt vertrokken van zoveel mogelijk bestaande richtlijnen en wetenschappelijke empirische kennis in de samenleving. Wanneer deze kennis ontbreekt, worden experts en burgers met verschillende socio-economische achtergronden geconsulteerd. Aan de hand van focusgroepen bediscussiëren burgers bovendien de aanvaardbaarheid en haalbaarheid van de budgetten. De goederen en diensten worden jaarlijks geprijsd aan de hand van minimale maar haalbare prijzen. Bovendien wordt iedere vijf jaar de inhoud van de korven geüpdatet zodat ze de veranderende sociale normen in de samenleving accuraat blijven weerspiegelen. De Belgische referentiebudgetten en hun praktische toepassingen worden door verschillende maatschappelijke actoren gebruikt voor onder andere hulpverlening, budgetbeheer en het toekennen van financiële steun (Storms, 2020)⁴.

Er is echter geen eenduidig antwoord te geven op de vraag hoeveel gezinnen minimaal nodig hebben om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit wordt zowel bepaald door de persoonlijke situatie (bv. de gezondheidstoestand, vaardigheden, kennis) als door de maatschappelijke context waarin iemand zich bevindt (bv. de toegang tot publieke diensten). Daarom worden de referentiebudgetten ontwikkeld voor typegezinnen met specifieke kenmerken. Om een *financiële ondergrens* te kunnen bepalen worden de gezinnen verondersteld in 'ideale' omstandigheden te leven: de gezinsleden verkeren in goede gezondheid, ze zijn goed geïnformeerd en zelfredzaam en ze wonen in een kwaliteitsvolle woning met toegang tot publieke goederen en diensten zonder dat ze een auto nodig hebben. In de realiteit is aan deze assumpties vaak niet voldaan, in het bijzonder niet voor gezinnen in armoede⁵. Dit wil zeggen dat wat een kwetsbaar gezin minimaal nodig heeft voor een menswaardig bestaan vaak hoger ligt dan de berekende referentiebudgetten aangeven.

Verschillende nationale en internationale studies hebben het wetenschappelijk nut en de maatschappelijke relevantie van referentiebudgetten bewezen (voor een lijst met publicaties zie onderaan). Referentiebudgetten zijn uitermate geschikt als beleidsinstrument, in het bijzonder voor het beoordelen van de menswaardigheid van minimuminkomens, omdat zij een concrete normatieve betekenis hebben, empirisch onderbouwd en transparant zijn, de link leggen tussen noodzakelijke uitgaves en toereikende inkomens en gehoor geven aan de mening van burgers. Empirisch

⁴ Zie ook: <https://www.cebud.be/referentiebudgetten> voor meer informatie over de Belgische referentiebudgetten en de verschillende tools.

⁵ Uit onderzoek weten we bijvoorbeeld dat mensen met een lager socio-economische profiel meer gezondheidsproblemen hebben (o.a. Cambois et al, 2020).

referentiebudgetten-onderzoek toont aan dat onvoldoende gezinsinkomen onvermijdelijk leidt tot besparingen op het vlak van gezondheid, onderwijs en sociale contacten, en bijgevolg ook tot het schenden van de fundamentele mensenrechten.

Meer informatie over referentiebudgetten en de ontoereikendheid van de sociale minima is in deze peer-reviewed publicaties terug te vinden:

Cantillon, B., Goedemé, T., & Hills, J. (2019). *Decent incomes for all: improving policies in Europe*. New York (USA): Oxford University Press.

Carrillo-Álvarez, E., Penne, T., Boeckx, H., Storms, B., & Goedemé, T. (2019). Food reference budgets as a potential policy tool to address food insecurity: lessons learned from a pilot study in 26 European countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(1), 32.

Decoster, A. Goedemé, T., Penne, T., Vandelannoote, D., Vanheukelom, T., Verbist, G. (2018), 25 jaarhervreiding en adequaatheid van minimuminkomens in België. In J. Coene, et al. (Eds.) *Armoede en sociale uitsluiting, Jaarboek 2018* (pp 107-122). Leuven: Acco.

Goedemé, T. (2020). The steep and winding road to comparable reference budgets in Europe. In C. Deeming (Ed.), *Minimum income standards and reference budgets: international and comparative policy perspectives* (pp. 255-270). Bristol: Policy Press.

Goedemé, T., Penne, T., Hufkens, T., Karakitsios, A., Simonovits, B., Carrillo-Alvaréz, E., et al. (2019). What does it mean to live on the poverty threshold? Lessons from Reference Budgets. In B. Cantillon, T. Goedemé, & J. Hills (Eds.), *Decent incomes for all: improving policies in Europe* (pp. 13-33). New York (USA): Oxford University Press.

Goedemé, T., Penne, T., Swedrup, O., Van den Bosch, K. and Storms, B. (2019), 'Is there common ground for defining a decent social minimum in Europe?' in Kotkas, T., Leijten, I. and Pennings, F. (eds.) *Specifying and securing a social minimum in the battle against poverty* (pp. 93-109). Oxford: Hart.

Goedemé, T., Storms, B., Stockman, S., Penne, T. and Van den Bosch, K. (2015), Towards cross-country comparable reference budgets in Europe: First results of a concerted effort. *Journal of European Social Security*, 17(1), 3-30.

Peeters, N., Cornelis, I., Van Thielen, L., Storms B. (2020). Referentiebudgetten in collectieve schuldenregeling: naar een objectieve toekenning van een menswaardig leefgeld. *Tijdschrift voor Insolventie en Beslagrecht*, 1, 44-53.

Peeters, N., Rijk, K., Soetens, B., Storms, B., Hermans, K. (2018). A Systematic Review to Identify Successful Elements for Financial Education and Counseling in groups. *The Journal of Consumer Affairs*, 52(2), 415-440.

Penne, T., Cornelis, I. and Storms, B. (2020). 'All we need is... Reference budgets as an EU policy indicator to assess the adequacy of minimum income protection.' *Social Indicators Research*, 147, 991-1013.

Penne T., Hufkens T., Goedemé T., Storms B. (2020) To What Extent Do Welfare States Compensate for the Cost of Children? The Joint Impact of Taxes, Benefits and Public Goods and Services, *Journal of European Social Policy*, 30 (1), 79-94.

Storms, B.(2020). Belgian reference budgets for social participation and their use for policy purposes. In: Deeming, C. (ed.) *Minimum Income Standards and Reference Budgets. International and*

Comparative Policy Perspectives. Bristol: Policy Press.

Storms, B., Van Mechelen, N. (2016). De doeltreffendheid van de bijstandsinkomens. In: De Wilde, M., Cantillon, B., Vandenbroucke, F., De Bie, M. (red) (2016). *40 jaar sociale bijstand* (pp. 65-83). Leuven: Acco.

Storms, B., Penne, T., Vandelannoote, D., & Van Thielen, L. (2015). Referentiebudgetten als benchmark voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de minimuminkomensbescherming. Hoe evolueerden inkomens en noodzakelijke uitgaven in de periode 2008-2013. *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 2015(3), 497-515.

Van den Bosch, K., Goedemé, T., Schuerman, N., Storms, B. (2016). Reference housing costs for adequate dwellings in ten European capital regions, *Critical Housing Analysis*, 3 (1), 1-9.

Vermeulen, S., Penne, T., Vinck, J. en Goedemé, T. (2018) Hoe kostendekkend is de kinderbijslag in Vlaanderen? Een vergelijking voor en na de zesde staatshervorming, *Belgisch Tijdschrift voor Sociale zekerheid*, 2018(4), 479-525.

Vanhille, J., Goedemé, T, Penne, T., et al. (2018) Measuring water affordability in developed economies. The added value of a needs-based approach. *Journal of Environmental Management*, 217, 611-620.